

De boekenjuf of boekenmeester. Leesbevordering op de basisschool.

1 mei 1996

Auteur: Annie Beullens

Volume: 25

Nummer: 5

Pagina's: 3-17

Documenten

- [vonk_jrg25_074.pdf](#)

boekenjuf de of boekenmeester leesbevordering op de basisschool annie beullens toen ik in 1982 jannie daanen een nederlandse bibliothecaris hoorde vertellen hoe zij werkte met kinderen en boeken in klasverband dacht ik dat zou ik ooit ook willen doen want dat kinderen beïnvloedbaar zijn in hun leesgedrag dat voorlezen en over boeken vertellen een enorme stimulans kunnen zijn daarvan was ik overtuigd dat de school als cultuuroverdrager niet alleen de taak heeft de kinderen het lezen te leren maar dat de zorg om het blijven lezen en om het graag lezen minstens even belangrijk is lijkt me evident via de school zouden alle kinderen avonturen met boeken moeten kunnen beleven daanen 1977 zo kwam het dat ik toen ik na jaren onderbreking terug aan de slag wou in het onderwijs voor een deeltijdse opdracht als boekenjuf solliciteerde er was in de school een documentatiecentrum aanwezig en ik had ervaring opgedaan in het inrichten en runnen ervan als ouder in de school van mijn kinderen bovendien was er de vrijheid die het lespakket bood beullens 1993 zijn motivering kwam hierop neer boekproductie en zelf graag lezen een documentatiecentrum runnen vraagt tijd het behoort tot de taak van de school en continuïteit en dat is belastend voor om positieve leeservaringen aan te bieden leerkrachten klastitularissen die ook verden en leesmotivatie te stimuleren de antwoordelijk zijn voor de andere vak school moet expliciet de weg naar het ken een leerkracht schoolmediatheek is boek wijzen voor de minderbedeelden zeker geen overbodige luxe hij zij kan is de school vaak de enige plaats waar zich volledig concentreren op het lezen ze met boeken in contact komen dit en op de boekenwereld contact moet zo prettig mogelijk verlopen de functie van boekenjuf of leerkracht schoolmediatheek zie ik als compleet leren omgaan met informatiebronnen mentair en evenwaardig aan die van en documentatie en teksten allerhande taakleerkracht de boekenjuf meester is onontbeerlijk werkt niet remediërend maar preventief zowel bij het voorbereidend het aan werken met kinderen en boeken vereist vankelijk als het voortgezet lezen lees op de hoogte zi-

jn en blijven van de bevordering staat los van prestatie en mei juni 1996 nummer 5 25 jaargang ex wordt niet gequoteerd leesbevordering ook wil gaan toetsen hij houdt het in dat is ook perfect in te passen in alle projec geval liever bij individuele gekte en hobby ten voor zorgverbreding isme maar laten zij cito toch afblijven van de kinderliteratuur want met het maken van toetsen is het enthousiasme voor een functie boekenjuf onderwerp nog nooit groter geworden laat de kinderliteratuur in ieder geval voor toet tot mijn vreugde kreeg ik de resturen uit het senmakers verborgen blijven we spannen lestijdenpakket goed voor een halftijdse ons bij boekpromotie niet in voor een een opdracht toegewezen zo ben ik nu al acht malig gunstig toetsmoment maar voor een jaar boekenjuf in de beginjaren was ik aan enthousiaste leeshouding die een leven geweest op de resturen uit het lestijden lang meegaat p 82 de toets en meet pakket wat de functie elk jaar weer afhan manie van de laatste jaren hebben niet kelijk maakte van het aantal leerlingen alleen de stress doen toenemen bij de leer sinds drie jaar staat mijn functie omschre kracht- en ze hebben kinderen gestigmati ven als ambulante leerkracht voor schoolbi seerd en onderwijzers hun spontaneiteit bibliotheekwerk en heeft ze een vaste plaats ontnomen teach to test is er dikwijls het in het lestijdenpakket van onze school resultaat van beullens 1995 het is absoluut noodzakelijk dat het school aandacht voor leescultuur op school in al mediatheekwerk geprofessionaliseerd zijn vormen is een noodzaak kinderen wordt ik meen dat in het takenpakket van moeten de kans krijgen om te ervaren dat elke basisschool niet alleen een taakleer lezen ontspannend en gezellig is en dat kracht en een leerkracht lichamelijke opvoe liefst voor ze aan leren lezen toe zijn het is ding maar ook een leerkracht schoolme ook een sociale plicht omdat de minstbe diatheek of een schoolbibliothe- caris deelden die ervaringen thuis niet opdoen opgenomen zou moeten worden beullens ze vertrekken met een behoorlijke achter 1995 kinderen en boeken nader tot elkaar stand en behouden die meestal indien de brengen mag niet langer afhankelijk blijven school niet zorgt voor prettige leeservarin van de individuele gekte van een of andere gen beullens wuestenberg 1989 onderwijzer het moet op school gebeuren omdat de school de enige plaats is waar aangezien geen enkele instantie voorschrijft alle kinderen bereikbaar zijn en het gebeurt wat en hoe je aan leesbevordering moet best door een speciaal daartoe aangestelde doen heb ik in de afgelopen acht jaar zelf leerkracht want heel wat leraren voor wie een flexibel curriculum opgebouwd de lezen geen hobby is zullen zeggen dat hun boeken van aldan chambers 1995 waren daarvoor de tijd ontbreekt zo zal leesbe voor mij zeer herkenbaar en een bevesti vordering in de ene klas wel en in de andere ging van het feit dat mijn taak niet alleen nauwelijks aan bod komen maar aangenaam is maar dat ze ook brood nodig is eerder had ik dat gevoel in de vlaamse eindtermen 1993 is men van op dezelfde golflengte te zitten ook al allerminst duidelijk omtrent de plaats van bij leren lezen is niet genoeg van a free literaire opvoeding op school en dat is vol man smulders 1990 en bij diverse van gens sommigen een gemiste kans wues haar artikelen 1993 ook de boeken van tenberg 1993 alhoewel vlierboom 1991 jacques vos 1988 en 1989 hebben mij wijst erop dat het misschien een geluk is destijds een eind op weg geholpen zo dat men ook in nederland vergat boekpro weet u waar ik mijn mosterd haal en haalde motie op te nemen in de

eindtermen de smaken ontwikkelen zich echter voort omdat men dan ongetwijfeld deze eindterm durend afhankelijk van de ingredienten nm 25e jaargang nummer 5 mei juni 1996 maar ooit en nu soms nog moest ik houvast ook collectievorming is een deel van mijn vinden want niemand kan voorschrijven taak om de collectie op peil te houden is hoe het precies moet daarvoor verschillen er elk jaar een boeke-naandelenbeurs waar de boeken de leerkrachten en de kinderen bij wij de boeken die we graag willen heb te veel van elkaar starheid is de dood van ben tentoonstellen de ouders kunnen dan boekpromotie een aandeel nemen in de prijs van het boek ze betalen een deel ervan wanneer omdat onze school 16 klassen te groot is alle aandelen van een boek verkocht zijn om binnen een halftijdse betrekking alle dan komt het in de bibliotheek deze actie klassen wekelijks aan te doen werkte ik de levert ons jaarlijks 80 nieuwe boeken op de eerste twee jaren om de twee weken afwis boekenbeurs is tegelijk ook boekpromotie selend met de leerjaren 1 en 2 en de leerja de ouders krijgen zo enig zicht op wat er ren 5 en 6 in de derde en de vierde klas aan lectuur voor hun kinderen voorhanden kwam ik bewust wekelijks omdat ik het heel is in de schoolkrant verschijnt ook vier belangrijk vind dat kinderen vlak na het aan maal per jaar een lijst met boekentips en vankelijk leesproces geholpen worden om wordt de suggestie gedaan om een boek de drem-pel naar het zelfstandig lezen van als verjaardagstractatie voor de klas te echte dikke boeken te nemen geven een suggestie waarop nog slechts aarzelend inge-gaan wordt mijn collega s hebben er sinds vijf jaar voor geopteerd dat ik wekelijks zou werken in om u een idee te geven over hoe het werk midden en de bovenbouw zodat de met de kinderen eruit kan zien geef ik een onderbouw uit mijn uurrooster verdwenen overzicht van enkele activiteiten die aan bod is ik vond dat jammer want ik acht gelijktij kwamen en komen in de diverse klassen dig werken aan lees-plezier en leestechniek de boeken die hier besproken worden vor absoluut nodig ik vreesde dat de koppeling men een beperkte keuze het boekenaan niet in alle klassen even vanzelfsprekend bod is veel ruimer wie zich een tijd intensief zou zijn sinds een jaar is er nu een enthous met boeken bezighoudt doet vanzelf nieu siaste collega die leesbevorderend werkt we inspiratie op met de kinderen van het tweede leerjaar alleen het eerste leerjaar blijft dus voorlopig zonder extra uren leesbevordering een leesbevordering mankement waar hopelijk in de komende jaren aan gewerkt wordt een boekenkli in de kleuterschool maat op de basisschool wordt het best gewaarborgd als een persoon of goed op in de kleuterschool is lees-bevordering een elkaar afgestemde personen werken met onderdeel van zorgver-breding er is een kinderen en boeken vanaf de kleuterschool kleuterbibliotheek waarin de boeken vol tot en met het zesde leerjaar gens thema gerangschikt staan met behulp van logo s kunnen kleuters en kinde naast de lessen werk ik eens in de twee ren van het eerste en het tweede leerjaar weken met een groep ouders aan het tech zelf een boek zoeken ze komen vanaf de nische bibliotheekwerk onze school heeft derde kleuterklas met de klas naar de boe twee bibliotheken een voor de onderbouw kenzolder ze maken ook gebruik van de in een aparte vestigings-plaats gelegen en bibliobus een voor de bovenbouw al de boeken voor de twee bi-bliotheeken worden met de hulp eens in de maand is er een voorleesbeurt van de ouders centraal ingewerkt en kast waarbij voorleesouders ingeschakeld wor klaar

gemaakt den ze lezen aan kleine groepjes kleuters mei juni 1996 nummer 5 25 jaargang vw voor en praten met de kinderen over het met de appelmoesstraat is anders van boek deze ouders worden begeleid door joke van leeuwen uitg omni-boek z j een kleuterleidster de bedoeling van dit werkten we voornamelijk plas-tisch we voorleeshalfuurtje is het boek extra in de bouwden een hele straat en hin-gen de was focus te zetten en het thuisfront bij het van a tot z op tussen de huizen met alleen lezen te betrekken bovendien is voorlezen de letters van appelmoes-straat gingen we aan een kleine groep extra gezellig wat het schuiven elk bestaand woord telde wan lezen en verhalen zijn leuk effect versterkt neer het ook gelezen werd we vonden 96 woorden in een lesuur alle kinderen had den het gevoel door de zwakste geformu in het eerste leerd ik kan het en dat gevoel is de motor en tweede leerjaar van alle leren in het eerste leerjaar eigenlijk kan het al in met de hemelsblauwe karper van lene de laatste maanden van de kleuterschool mayer skuzmanz uitg bruna 1977 maak begon ik met de boekjes over pier van ten we een wereldreis in het boek staan henk wittenberg uitg de ruiters 1985 verhalen uit ver-schillende werelddelen de pier is een boekenworm die onwetend door wereldbol kwam er aan te pas foto s van de boeken op de boekenplank kruipt tot hij kinderen uit het betreffende wereldddeel wer de oude boekenworm simon ontmoet die den in de vier hoeken van de klas gehan hem leert dat letters figuurtjes zijn waarmee gen als we lazen over mitsuko uit japan je leuke dingen kan doen pier leert ook dat dan keken we eerst op de wereldbol en er verschillende soorten boeken op de beslisten dan welk vervoermiddel we zou plank staan den gebruiken zo reisden we naar het betrokken land hoek van de klas we luis deze boekjes geven aan kinderen het terden naar het verhaal dan namen de kin gevoel lezen is niet moeilijk het is leuk bij deren een foto ze tekenden die en schre jonge kinderen duurde de voor-leesbeurt ven eronder mitsuko woont in japan kort maximum 20 minuten en werd telkens hetzelfde gebeurde met de drie andere lan gevolgd door iets leuks doen met wat den wereldbol en kaarten interesseren gelezen werd tekenen zingen schri-jven jonge kinderen erg spreken wanneer ik tijdens het voorlezen aanvoelde dat een woord niet gekend was verder deden we regelmatig aan kringlezen dan stopte ik even en we praatten erover ik dat gaat zo de leerkracht leest een bladzij liet de kinderen ook regelmatig anticiperen de voor het kind links van de leerkracht in het verhaal wat zal er nu gebeuren en leest dan een deel het kind rechts volgt teruggrijpen hoe komt dat of wie is dat mee de kinderen schuiven gewoon door ook alweer deze manier van werken falen wordt voorkomen de leerkracht leest be-trekt de kinderen bij het verhaal en de moeilijke woorden zelf op die manier bevordert het begrijpen wordt de verhaallijn niet onderbroken wat bijdraagt tot tekstbegrip bovendien leest na enkele weken kwam het alfabetboekje ieder kind tweemaal links luidop en rechts aap en beer van wim hofman uitg van stil omdat de leesmotivatie bij eerste lezer holkema warendorf 1983 kinderen zijn tjes aan-vankelijk zeer groot is vind ik het gek op absurde humor en onmogelijke toe belan-grijk dat ze niet ontmoedigd raken standen zo vallen boeken van joke van het gevoel van lezen is leuk en ik ga het leeuwen wim hofman en imme dros in de ook kunnen moet behouden blijven smaak bij 6 a 7 jarigen nrii 25e jaargang nummer 5 mei juni 1996 in het tweede leerjaar koos ik voor vervolg negatief zelfbeeld en een

aversie van lezen verhalen uit dikkere boeken want kinderen aan over bij elke fout een tik dan weet je kunnen best verhalen begrijpen die ze tech het wel nisch nog niet goed kunnen lezen de boe ken van roald dahl doen het zeer goed afgezien van de magere inhoud van boek dat geldt ook voor astrid lindgren en annie jes van niveau 1 en 2 vraag ik me ook af of m g schmidt maar deze laatste is bij de boeken geschikte oefenstof zijn moet er meeste kinderen gelukkig reeds bekend de niet een onderscheid gemaakt worden tus leesbeurten werden langer en de kinderen sen het boek met verhaal enerzijds en lees hielden een klein leesschriftje bij waarin ze technisch materiaal anderzijds boeken tekenden en de titel van hun boek noteer lees je toch om de inhoud niet om bepaal den later kwam daar de schrijver bij ook in de woorden te ontcijferen lezen is niet in het tweede leerjaar volgde meestal een de eerste plaats een zaak van niveaubepa speelse verwerking waarbij zelf schrijven ling het is vooral een zaak van motivatie voorop stond lezen positief benaderen bleef hoofdzaak wat is lezen intermezzo niveaulezen een nieuwe omschrijving van lezen kan het lezen zelf veranderen of tenminste onze en leesbevordering visie op lezen zou het niet beter zijn lezen voortaan te definieren in termen van dialoog voor ik over de vier hoogste klassen praat en verlangen dit citaat van margaret wil ik enkele bedenkingen uiten in verband meek gebruikt chambers 1995 als inlei met niveaulezen zonder hun leesniveau te ding in vertel eens kinderen lezen en willen kennen kan ik in het derde leerjaar praten dat kinderen ook praten als ze aan het begin van het schooljaar meestal in lezen of misschien is het beter te zeggen een oogopslag de zwakke van de goede praten over wat ze lezen is de kern van de lezers onderscheiden goede lezers blaken nieuwe visie op lezen van zelfvertrouwen zwakken vertonen een gevoel van wat kan ik in dit boekenpaleis vragen als wat is lezen eigenlijk wan komen doen geleidelijk aan ontdooien ze neer leest iemand en hoe worden kinde als ze ervaren dat er geen prestatie mee ren lezers houden me nu al meer dan gemoeid is en dat ze vrijblijvend van boeken acht jaar intens bezig vage antwoorden die mogen genieten eerder een intuïtief aanvoelen zijn dan meet bare glasheldere bewijzen kan ik aanvoe zwakke lezers lijden na twee jaar niveaule ren want meer en meer besef ik dat lezen zen onder het mattheuseffect kooistra ze enerzijds een allerindividueelste ervaring en beginnen met weinig en eindigen met min bezigheid is maar dat lezen anderzijds ook der en ze zijn zich zeer sterk bewust van enorme samen-horigheid kan teweegbren hun lage niveau voor mij is het heel duide gen wanneer het een gezamenlijk beleven lijk zwakke lezers bevestigen elkaars lage is hetzij door voorlezen hetzij door leeser niveau terwijl de besten steeds beter wor varingen uit te wisselen den deze vorm van differentiatie werkt inderdaad differen-tierend in die zin dat de leesvaardigheid technisch en begrijpend verschillen tussen de kinderen steeds groter wordt zoals reeds gezegd te veel getoetst worden ze is ook anti democratisch want in ons onderwijs op die manier krijgen de zwakkeren krijgen steeds minder kansen jonge kinderen al heel snel een eenzijdig en houden er al op zeer jonge leeftijd een beeld van zichzelf als lezer is de stempel mei juni 1996 nummer 5 25 jaargang npni goed dan is er meestal geen probleem is lezen is volgens chambers 1995 ervaren hij middelmatig of zwak dan ligt er een dat woorden niet alleen verwijzen naar het zware hypotheek op het lezen zelf wo-

ordenboek maar dat ze een zekere toverkracht bezitten die mensen laat praten lezen is in dialoog gaan met de auteur met dingen laat gebeuren en ideeën aanreikt de voorlezer en met andere lezers hoe kan waarvan je nog nooit gehoord hebt lezen men er dan van uitgaan dat kinderen beter is ervaren dat woorden je kunnen amuse gaan lezen als ze in homogene groepen zitten bang bedroefd of gelukkig maken je ten welke leeservaringen kunnen voorna kracht en energie kunnen geven alleen je melijk zwakke lezers elkaar aanbieden ik moet weten hoe de magie werkt en daarbij vind de bekommernis om de betere lezer spelen leraars ouders en andere ervaren die zich zou vervelen vals en elitair wie lezers een grote rol wordt beter van homogene groepering diegene die al veel heeft en de leerkracht die een en ander gemakkelijk kan begelei lezen op school den betere lezers zullen zich niet vervelen wanneer ze mee het gesprek kunnen leiden onderwijs moet kinderen brengen waar ze het behoort tot hun sociale opvoeding om op eigen benen niet kunnen komen dat te leren meedelen en zwakkeren trekken betekent dat de rol van de onderwijzer zich op aan de ideeën die ze horen het is meer zal bestaan in kinderen deelgenoot trouwens niet omdat je bepaalde woorden maken van zijn leeservaringen en van de niet kan verklanken dat je een verhaal niet leeservaringen van hun klasgenoten dat kan beluisteren en begrijpen het ene heeft betekent ook dat leesonderwijs niet meer een gunstige invloed op het andere de nadruk legt op verschillen want die zullen er dan mogen zijn maar op wat voor niveaulezen zie ik geen plaats meer in gemeenschappelijk te beleven valt positie de nieuwe visie op lezen men vergeet al te veel leeservaringen aanbieden is de eerste vaak dat lezen beleven is en dat in een doelstelling van elk efficiënt leesonderwijs gesprek een dialoog over een verhaal een een probate en gemakkelijk in te voeren tekst of een boek gedachten en gevoelens activiteit is het dagelijks voorlezen zo leren van anderen ons tot inzichten brengen de kinderen hoe het werkt voorlezen is een waartoe we alleen niet of moeizaam zouden soort uitlenen van kennis ervan uitgaande komen lezen is een manier van denken en dat wat je nooit gehoord hebt je ook niet literatuur geeft beelden waarmee we kunnen gemakkelijk voor jezelf kunt lezen kan men denken volgende citaten uit de lees stellen dat leren lezen gebeurt door mee te omgeving chambers 1995 vond ik in dit doen met hen die weten hoe het moet en verband treffend te meer omdat ik momenten alles geleidelijk van hen over te nemen net teel van c s lewis een opmerkelijk boek zoals we eerst vertrouwde woordjes leren voorlees in de vijfde klas maar daarover zeggen leren we lezen aan de hand van later meer een bekende tekst wie leest leeft duizend levens tegelijk en een voorbeeld om dit te illustreren in de blijft toch zichzelf c s lewis leeskring van de vierde klas sprak een hoogbegaafd meisje met veel enthousiasme in de literatuur kijken we naar het leven met over de geheime tuin van burnett aan het alle kwetsbaarheid eerlijkheid en scherpzint slot hebben we de gewoonte dat er een nigheid tenminste als we met aandacht zelfgekozen fragment wordt voorgelezen lezen richard hoggart ze slaagde er niet om het woord verzen gende te lezen dit voorval gaf aanleiding nrit 25 jaargang nummer 5 mei juni 1996 tot een gesprek over hoe het kwam dat vanaf het vierde leerjaar door de klastitula lies algemeen erkend als ervaren veellezer rissen omdat er binnen mijn tijdsbestek van dit woord niet kon lezen noch lies noch 50 minuten geen

ruimte overblijft haar klasgenoten wisten wat verzenzend was na een korte toelichting heb ik eerst aan het begin van het schooljaar voeren we het woord op het bord geschreven en voor in de vierde vijfde en zesde klas een per gelezen waarna alle kinderen het samen soonlijk leesonderzoek uit waarin gepeild enkele keren hebben gelezen de leraar wordt naar de leesgewoonten van de kin doet wat het kind nog niet kan het kind deren en naar hun favoriete vrijetijdsbeste neemt geleidelijk meer over dat geleidelijk ding het is altijd leuk om hun reacties te overnemen kunnen kinderen ook van horen bij de bespreking achteraf elkaar deze manier van werken is gemoe delijk en ontspannen in een dergelijke sfeer wordt spontaan veel geleerd in het derde en vierde leerjaar zonder voorlezen kunnen kinderen niet uit in het derde leerjaar werk ik zoals in de groeien tot echte lezers voorlezen blijft eerste graad aan het bevorderen van lees belangrijk lang na de fase van het aanvan plezier en leen ik ook zelf de leesboeken uit kelijk lezen ook in het secundair onderwijs dat gaat zo op een tafel ligt een stapel een groot pleitbezorger voor het voorlezen boeken wanneer de kinderen de bibliotheek bij pubers en adolescenten is daniel pen binnenkomen over enkele boeken vertel ik nac 1993 hij schetst de leraar die voor iets het zijn meestal boeken met een zeke leest in het secundair onderwijs als iemand re drempel zoals kleine sofie en lange die lezen laat ervaren als een geschenk en wapper van els pelgrom uitg querido de leraar als koppelaar die er op zijn tenen 1985 ik vertel dat sofie eigenlijk onge tussenuit knijpt wanneer de leerling een neeslijk ziek is en dat ze in haar laatste maal zover is dat hij de tekst tot leven wekt droom samen met haar poppen beleeft wat met zijn eigen solitaire stem mooi is dat er in de wereld aan goed en kwaad ge toch dagelijks voorlezen is noodzakelijk in beurt of bij de toverkast van rafik schami alle jaren van het leesonderwijs luisteren uitg fontein 1991 vertel ik over de kracht naar boeken die voorgelezen worden is de van een goed verteld verhaal ik toon de beste voorbereiding op wat we kunnen ver prenten en zeg hun dat ik dit boek kunst wachten en waar we moeten op letten als vind hetzelfde gebeurt met boeken waar we zelf gedrukte teksten ga an lezen van ik vermoed dat ze op dat ogenblik boven het begripsniveau van de kinderen een laatste vraag blijft me intrigeren waar liggen boeken waarover iets verteld is om is er onrust en vijandigheid wanneer de worden meestal gretig gelezen als er daar vraag naar de effectiviteit van het niveaule na reclame voor gemaakt wordt zie verder zen in onderwijsmiddens wordt gesteld zie ik het boek circuleren aan het begin van het schooljaar voeren de het vervolg kinderen van het derde leerjaar een klein leesonderzoek uit in hun omgeving over leesbevordering wat hebt u gelezen op die manier wordt ook het thuisfront betrokken bij hun lezen nu werk ik dus wekelijks in het derde vier er komen vaak verrassende dingen uit naar de vijfde en zesde leerjaar de lessen vin voor klassiekers zoals dik trom en alice den plaats in het documentatiecentrum in wonderland gaan ze ook lezen omdat het uitlenen van de leesboeken gebeurt opa die ook al las mei juni 1996 nummer 5 25 jaargang nm drie maal in het jaar peilen de leerlingen elke les besluit met voorlezen door de leer naar hun persoonlijke leesvoorkeur aan de kracht uit een dik boek bijvoorbeeld kleine hand van de eenvoudige vraag welke boe sofie en lange wapper de heksen de ken lees je graag ze duiden driemaal op gvr de dieren uit het buitenbos freek

hetzelfde formulier maar met een andere de eekmuis de a van abeltje voorlezen kleur aan naar welke soort boeken hun blijft zeer belangrijk omdat kinderen op die voorkeur op dat moment uitgaat vooral de manier geconfronteerd worden met boe derde keer zijn ze vaak verrast over hun kentaal en die is anders dan spreektaal veranderde voorkeuren meer genuanceerd met een rijkere woordenschat kinderen die vertrouwd zijn met we reflecteren ook over wat lezen is en over boekentaal zullen beter begrijpend lezen ze hoe grote mensen dat doen en we constateren anticiperen teruggrijpen context teren dat volwassen lezers zelden luidop inschakelen hun voorstellingsvermogen lezen en dat ze als ze het doen er een spe neemt toe en ze hebben vooral leren ciale bedoeling mee hebben ze vinden wat genieten van verhalen ze lezen zo belangrijk of zo mooi dat ande ren het ook moeten horen ze lezen dus in de loop van het schooljaar komen ook nooit zomaar luidop ze lezen voor en voor boeken of verhalen aan bod die aansluiten lezen wordt dikwijls vooraf geoefend vooral bij bepaalde perioden rond allerheiligen zwakke lezers die hun prestaties negatief een boek over dood en verdriet bijvoor beoordeeld zagen bij luidop lezen trekken beeld zoals vroeger van pili mandelbaum zich aan dit soort gesprekken op uitg infodok 1990 onmiddellijk daarna op 11 november wapenstilstand werken de leerlingen houden ook een leesdagboek we met roosje weiss van roberto inno bij daarin noteren ze elke week de titel de centi uitg lasterman 1985 van dit pren auteur de tekenaar ze geven punten aan tenbcekliet ik dia s maken omdat het vooral hun boek dat doen ze heel graag en ze de prenten zijn die het verhaal vertellen we noteren of ze het uitgelezen hebben of niet beginnen met een korte inleiding waarbij want ze hoeven een tegenvallend boek niet gepeild wordt naar de voorkennis van de uit te lezen de kinderen tekenen ook over kinderen en de tweede wereldoorlog hun boek dat kunnen ze allemaal wanneer wordt gesitueerd in de tijd toen oma jaar ze een boek heel goed vinden mogen ze was dan wordt het verhaal verteld bij de reclame maken ze vertellen dan kort over dia s daarna kijken we een tweede maal en wie het gaat en wat er gebeurt en ze lezen dan gaan we nader in op details van de een zelfgekozen fragment voor aanvankelijk prenten ook sinterklaas kerstmis en de zijn het de beste lezers die reclame maken jeugdboekenweek krijgen bijzondere aan na de kerstvakantie durven ook de zwakke dacht ren het aan ze weten dan dat er geen punten aan verbonden zijn als ze voorlezen in het kader van de jeugdboekenweek lees ik de woorden waarbij zij dreigen te hadden we vorig jaar een project over klasfalen we applaudiseren om het zelfvertrou siekers lezen in de tijd in heel de midden wen te versterken het schrijven over een en bovenbouw we deden een oproep aan boek tracht ik zo prettig en zo kort mogelijk ouders en grootouders om te komen vertel te houden want als de kinderen hun lees len en voorlezen uit dat boek dat ze zo dagboek zouden ervaren als een boekbe graag gelezen hebben toen ze zo oud spreking dan hangt er over elk gelezen boek waren als hun kinderen en dat ze nog altijd de schaduw van er volgt nog iets verve niet vergeten zijn 29 kandidaten hebben lends het wordt uiteraard ook nooit gequo zich aangemeld de kinderen en de voorle teerd ook het leesdagboek is vrijblijvend zers waren enorm enthousiast nooit wer 25 jaargang nummer 5 mei juni 1996 den zoveel klassiekers in een maand gele in het woordenboek ze hebben een eigen zen er was zelfs een lijst met

reservaties woordenboekje en maken jacht op nieuwe nodig het thuisfront be-
trekken bij het lezen moeilijke woorden als ze een woord horen van de kinderen is
een niet te onderschat of lezen dat ze niet kennen en dat hen ten factor bij lees-
bevordering dit project is nieuwsgierig maakt zoeken ze naar de zeker voor herhal-
ing vatbaar betekenis ervan pas dan hebben ze het gevangen en noteren ze het in
hun voor aan het eind van het derde leerjaar maken denboekje de bedoeling hier-
van is hen de kinderen een top vijf ik vind het een hele actief en speels met taal
bezig te laten zijn prestatie als bovenaan namen staan als 4000 nieuwe woorden
was de buit van de roald dahl astrid lindgren annie m g vierde klassen in een
schooljaar deze kin schmidt guus kuijer en joke van leeu deren ieren ook dat een
antwoord afhanke wen na deze actieve leesbegeleiding en lijk is van de kwaliteit
van een vraag ze het leesgenoegen staan de meeste kinde doen een aantal kleine
onderzoeken waarbij ren positief tegenover het boek en ligt de ze ervaren hoe
meer je weet hoe beter de basis voor verder werken ook met informa vragen die je
stelt tieve teksten in de hogere klassen we filosoferen over taal als code aan de
leesbevordering geldt dus niet alleen voor hand van geheimschriften morse braille
en fictie vanaf het vierde leerjaar gaat de aan andere alfabetten een voelboek als
de dacht meer naar de non fictie afdeling van schrijfvogel van olivier poncer uitg
gott het documentatiecentrum er zijn heel wat mer 1985 is de aanzet om kinderen
zelf kinderen die ernaar verlangen want zakelij materiaal te laten meebrengen ik
werd ke teksten doen het goed vanaf deze leef overstelpt met brailleboeken een
marok tijd de kinderen van het vierde leerjaar leren kaanse leerling bracht zijn
eerste leesboek hoe een informatief boek eruit ziet ze han jes arabisch mee en een
chinees deed het teren inhoud register en verklarende woor zelfde met zijn boek-
jes de kinderen leefden denlijst ze leren opzoeken in het documen zich in de taal
van anderen in een ander tatiecentrum gebruik makend van de geschikt boek hier-
voor is ook sprookjes trefwoordencatalogus een boek als alle op schri ft van
suzanne bukiet uitg got maal letters van vos 1992 is een goed tmer 1992 daarna
praten we verder over hulpmiddel elke maand is er een zoekdag taal we leren dat
een woord een woord is de kinderen zoeken dan een informatief als het iets
betekent dat een zin uit woor boek ze vullen een leesfiche in die opklimt den bes-
taat die samen iets betekenen en in moeilijkheidsgraad van het vierde naar dat
een tekst uit een aantal zinnen bestaat het zesde leerjaar de bedoeling hiervan is
die samen iets betekenen dat ze leren informatie te verzamelen de kinderen beluis-
teren nonsenspoezie specifiek voor het vierde leerjaar zijn vol zoals de blauwbilgo-
rgel van cees bud gende activiteiten de leerlingen oefenen het dingh dit gedicht in-
spireerde een meisje alfabet en ervaren het als een belangrijk ze stopte me de
week nadien haar pille middel om dingen te rangschikken ze leren peine poes in
de hand hulpwoorden gebruiken om vlug te zoeken mei juni 1996 nummer 5 25
jaargang nn en verdriet kan moeilijk begrepen worden de pille peke poes als kin-
deren niet leren zien dat lettertype lay out en kleur van de illustraties gebruikt er
is een pille peke poes worden om de inhoud te verduidelijken en die pille peke
poes daarom liet ik dit boek ook op dia s zetten het boek wordt voorgelezen bij de
dia s en d ie eet op maandagmorgen de kinderen wordt erop gewezen dat veran
gekookte of gebakleen porgen deringen in kleur en lettertype een beteke dinsdag-

miaciag twaalf sur nis hebben nadien reconstrueren ze het geroosterde chocolade pntar hele verhaal aan de hand van de prenten woensdagavond ze tekenen het fragment dat hen het meest ratiwe lavond trof de prinses van de moestuin is daar na een veelgelezen boek donderdagnacht een muis van de jacht de kinderen houden ook een leesdagboek v ijda9 vijf voor vieren bij waarin ze voor ieder boek kort noteren stuk of koidevd mieren de titel de schrijver de tekenaar ze geven zaterdag twee mur negen een puntenbeoordeling ze noteren of ze het gelezen niet uitgelezen of niet gelezen heb gehakte pe9en ben om hen op weg te helpen om over een zondag deel de dag boek te schrijven en te praten krijgen de gefrituurde sag kinderen aan het begin van het schooljaar dit is liet meng leesformulieren waaruit ze kunnen kiezen van die pille peke poes wat voor hun boek van toepassing is de boeken van chambers 1995 en freeman smulders 1990 hebben me geholpen bij ee vier e leerjaar het opstellen van die leesformulieren ik moedig de kinderen aan om los te komen van het formulier en hun mening met eigen af en toe komt een verhaal ons zakelijk woorden te zeggen maar nooit is er dwang werk onderbreken rond 11 november lees een ding hebben we afgesproken als ze ik het boek judith en lisa van elisabeth een boek niet uit gelezen hebben dan reuter uitg de vries brouwers 1988 moeten ze schrijven waarom en tot waar ze voor het is een vervolg op roosje weiss kwamen omdat er altijd kinderen zijn die uit de derde klas vooraf wordt gezegd dat zonder waakzaam oog niet bewegen doe ik in dit boek verteld wordt waarom die jood regelmatig een lichte controle met zachte se kinderen in het kamp kwamen nadat de dwang maar vooral met aanmoediging om passage over de boekverbranding voorge hun leesdagboek toch bij te houden lezen wordt komen de boeken van erich k stner uit de rekken wat meestal verwon aan het begin van elke les wordt er voorge dering opwekt ze waren toch verbrand lezen dit jaar koos ik voor de soldatenma op die manier wordt een boek aanleiding ker van paul biegel ik stop telkens op een tot promotie voor andere boeken spannend moment zo herinneren ze zich de volgende week perfect waar we geble nadat we het over taal als hulpmiddel om ven zijn er is ook een leeskringdoos daarin een boodschap over te brengen hadden steken de kinderen boeken waarover ze wil komt het boek de prinses van moestuin len praten in de leeskring deze doos is van a m heymans uitg querido 1992 meestal goed gevuld over nieuwe boeken aan bod dit prachtige boek over rouwen vertel ik iets en boeken die ten onrechte te viz 25e jaargang nummer 5 mei juni 1996 lang in de kast blijven zitten zet ik als lees len had en ik moest ook de ascii code hints op de kast deze werkwijze geldt voor bespreken het heeft mij verbaasd hoe alle alle drie de hoogste klassen kinderen en niet in het minst de zwaksten actief en enthousiast aan het decoderen sloegen ze waren veel sneller dan ik ze in het vijfde en zesde leerjaar noteerden hun huisnummers in binaire getallen ze schreven hun namen via ascii in het vijfde leerjaar leren de kinderen de naar binair ze achtervolgden me ermee tot siso indeling praktisch gebruiken we op de speelplaats ze brachten boeken lezen samen over de geschiedenis van het over computers mee we kregen zelfs een schrift en over het ontstaan van boeken en abacus waarop een chinese tante ons een bibliotheek uit sp ro okjes op schri ft van beetje leerde rekenen toen de lessen voor suzanne buki et ze leren atlasregisters en bij waren vroegen ze wat doen we vol telefoonboeken

gebruiken gende week de topper in deze klas is de computerdag dit jaar hebben we de gelegenheid om met ongeveer 50 van de kinderen en dan de kinderen een tentoonstelling over te hebben onze school meestal kinderen van communicatie te bezoeken van tamtam tot hoggeschoolden beschikken thuis niet virtuele realiteit oog hebben voor andere over een pc en velen kennen de computer ondersteunende manifestaties is eveneens alleen van spelletjes toekomstige informatie onderdeel van het schoolmediatheek tiegebruikers moeten vertrouwd raken met werk de pc om een nieuwsoortig analfabetisme te voorkomen moet er in de schoolmedia gelegenheden verhalen teksten en gedichten kennis gemaakt worden met dit ten komen ook in de vijfde klas aan bod medium beullens 1991 naar aanleiding van de toneelvoorstelling mirad een jongen uit bosnie werkten we we werken op de computerdag met ver vooraf met teksten over vluchtelingen en schillende toestellen die we voor een dag in kinderen van de oorlog opdat de leerlingen bruikleen krijgen van een firma aan elk toe de voorstelling beter zouden begrijpen en stel werken drie kinderen gedurende twee om het gesprek achteraf met de acteurs lesuren met het programma ontdek n huis vruchtbaarder te maken ook de maande met de muis apple macintosh 1991 het lijktse zoekdag in de informatieve afdeling gaat over verschillende manieren van wonen met een aangepaste boekfiche staat op het de klas wordt in groepen verdeeld elke programma groep kiest een woonvorm na het computerprogramma volgt een leesprogramma met een ander idee dat aanslaat in het vijfde boeken over verschillende woonvormen de leerjaar is het tweewekelijks gedicht een kinderen kiezen een boek fictie of non fictie gedicht dat betrekking heeft op de tijd of de ze krijgen een schema aan de hand waarvan actualiteit of dat zomaar mooi is wordt ze hun boek kunnen verwerken gelezen en overgeschreven schoonschrift van het bord in hun poezieschrift de kinde daarna verdiepen we ons in de geschiedenis illustreren het naar eigen aanvoelen op nis en de werking van de computer het is het einde van het jaar kiezen ze een gedicht merkwaardig dat bij dit onderwerp de en dragen het voor dit is een activiteit die vaders plots zeer manifest de moeders elke leerkracht gemakkelijk kan overnemen komen vervangen als actieve ouders in de schoolmediatheek ze vonden het onvol voorlezen is ook in de vijfde klas een vast doende dat ik het alleen over binaire getal programma onderdeel omdat het nogal mei juni 1996 nummer 5 25 jaargang nit overactieve groepen zijn koos ik dit jaar had is het een voltreffer geworden kinde voor een spannend en mysterieus verhaal ren die anders niet zo gretig lezen zijn nu uit de narnia cyclus van c s lewis ik heb naar de openbare bibliotheek gegaan om deel 6 uit de zeventalige serie gelezen het de andere delen te lezen neefje van de tovenaars zoals ik gehoopt ik heb het boek als volgt ingeleid eerst toon ik het boek lees de titel welk soort verhaal denk ie dat dit is de kinderen reageren vrij dan lees ik de achterflap wie denkt dat het een ander soort boek is dan hij zij eerst venaachtte dan vertel ik over het boek dit is dus het zesde deel in een reeks die de narnia verhalen genoemd wordt de reeks bestaat uit zeven delen waarom ik met het zesde deel begin heel simpel omdat hierin verteld wordt hoe narnia ontstaan is en hoe het komen en gaan tussen onze wereld en het land dat narnia heet begonnen is narnia is een koninkrijk in een andere wereld dan de onze maar in onze tijd een soort hiernumaals bord het wordt

bevolkt door mythologische en sprookjesachtige figuren zoals bijvoorbeeld centaurs half mens half paard slechts een op vijf van de bewoners is mens de sleutelfiguren zijn aslan de leeuw en de koningin van de onderwereld het goede en het kwade daarover gaan al de boeken van narnia over de strijd tussen goed en kwaad elk boek start en eindigt in onze wereld telkens worden kinderen uit onze wereld naar narnia geroepen het zijn niet altijd dezelfde kinderen want na een derde keer is er geen volgende keer meer de kinderen die uitgekozen worden leven zelf in speciale omstandigheden het zijn soms buitenbeentjes hun opdracht is telkens narnia van de ondergang te redden ik vond deze reeks zelf heel spannend en met voldoende mogelijkheden om heel wat bij te denken soms is lewis een beetje racistisch die passages zullen we bespreken en dan proberen we te achterhalen hoe iemand aan zulke vooroordelen komt dan vertel ik kort iets over de auteur deze boeken werden geschreven tussen 1950 en 1956 door c s lewis hij was professor in middeleeuwen en renaissance engels in cambridge hij wordt in de rij van schrijvers als tolkien geplaatst vraag thuis of remand de ban van de ring of de hobbits kent na een dergelijke inleiding zijn de kinderen den ze krijgen ook steeds meer studie voldoende geprikkeld en gewapend om het werk zodat de behoefte om nog eens vrij verhaal te begrijpen ze liggen werkelijk op blijvend en ontspannend met boeken bezig vinkenslag om te horen of en wanneer te zijn weer groeit naast een maandelijkse lewis racistisch is ze hebben ook een zoekdag in de informatieve afdeling het kaart van narnia gekregen waarop ze de leesdagboek en de leeskring komen er bewegingen binnen het rijk kunnen volgen mini projectjes met verhalen en veel leestips aan bod in de zesde klas houden de kin in het zesde leerjaar is er opnieuw grote deren achteraan in hun leesdagboek een behoefte aan verhalen de kinderen van register bij waarin ze elk gelezen boek op deze leeftijd worden gevoeliger het zijn niet datum registreren alleen zakelijke dingen die hen bezighou yi n 25 jaargang nummer 5 mei juni 1996 rond 11 november lezen we oorlog van in aansluiting op projecten seksuele opvoe willem witmink het verhaal wordt voorge ding komen boeken als een vijf met 9 nul lezen en er wordt gepraat over bijvoorbeeld len van marita de sterck uitg lannoo de houding van de denen die massaal de 1993 en kati kato van hisashi yamanaka jodenster gingen dragen tegenover de uitg lemniscaat 1992 onder hun aan Duitsers en over de reden van de oorveeg dacht ook rond studiekeuze wordt een bij vaders thuiskomst toen hij vroeg wat project opgezet waarin verhalen en tips om vader voor hem had meegebracht daarna verder te lezen een grote rol spelen starten we met een project en een leespro gramma over oorlog en vrede het dag een les taalbeschouwing over vertalingen boek van anne frank is de leidraad van dit en de kwaliteit ervan vertrekt van een zake project waarbij ook video en poezie lijke tekst over vertalen en de bedenkingen gebruikt worden in de openbare biblio van een vertaler daarna vergelijken we theeke wordt dan een themakist met boeken twee dezelfde fragmenten uit twee verschil over oorlog ontleend elke leerling kiest een lende vertalingen van alice in wonderland boek en vertelt erover in de leeskring namelijk het verhaal van de imitatieschild pad van nicolaas matsier uitg van goor rond sinterklaas lezen we de brief aan de 1989 en het verhaal van de soepschildpad echte sinterklaas van joke van leeuwen van reedijk kossmann uitg ontwikke waar voornamelijk

op het besluit als ik in 1972 we nodigen een vertaler uit die een koning zie of de paus of zo dan denk ik met de kinderen over de werkwijze en de altijd even ergens zit het elastiekje dieper moeilijkheden bij het vertalen spreekt ingegaan wordt zo praten over teksten helpt kinderen om tussen de regels te lezen onlangs hadden we een persconferentie op en om meer uit een tekst te halen school over het pas verschenen boek de vierde stad van Jan Simoen uitg. Baker als voorbereiding op het toneel over Bosnie met 1995 de auteur is vader van twee kin zie ook vijfde klas lezen we het dagboek deren op onze school moeiteloos vonden van Zlata van Zlata Filipovic uitg. de boe we midden in de bos zee en computer kerij 1993 cursorisch bij het begin van klassen 18 vrijwilligers om het boek binnen elke les lezen twee kinderen elk een maand een week te lezen en van commentaar te uit het dagboek voor we werken ook met voorzien door enkele acteurs werden een krant artikels uit een jeugdkrant en uit een aantal stukken van het gelijknamige toneel echte krant over de brug van Mostar aan acterend gelezen er volgde een interessant de hand van vragen worden de artikels ver gesprek over het verschil tussen theater en geleken en besproken de vragen bij de boek en over acteren en voorlezen artikels zijn uitsluitend bedoeld om erover te praten op die manier worden teksten die het voorleesboek in de zesde klas is dit jaar op het eerste gezicht te moeilijk zijn toe Odysseus een man van verhalen van gankelijk gemaakt voor de meeste kinde imme dros uitg. Querido 1994 omdat de ren hun betrokkenheid is zeer groot een kinderen van deze klassen nogal diepgra maand vooraf zijn ze ook krant artikels vers zijn durf ik met hen een zwaarder gaan verzamelen waarvan ze er elk een uit boek aan ik vind het voornamelijk omwille kiezen dat hen het meest getroffen heeft van de zwakkeren belangrijk dat ook zij op deze lessen stoppen meestal niet na 50 deze manier kennis maken met figuren uit minuten de belangstelling is geprikkeld en de Griekse mythologie nodig om bepaalde de kinderen brengen zelf heel wat docu beeldspraak bv een Odyssee en bepaalde mentatie mee is nieuwsgierig maken niet kunstwerken te begrijpen zie ook zeeuwse de wegwijzertaak van de school bibliotheek 1995 mei juni 1996 nummer 5 25 jaargang voor wie een beetje vertrouwd is met de maatschappelijke en wetenschappelijke jeugdboekenwereld is het echt niet moeilijk interesse gewent hij zij moet flexibel kun om het juiste boek op de juiste plaats en bij nen inspelen op steeds wisselende klas de juiste persoon te brengen groepen met hun eigen sfeer en inbreng en mag uiteraard geen probleem hebben met het in de hand houden van een klas de tot besluit leerkracht schoolmediatheek is de verbin dingspersoon tussen de school en de open de lessen in het documentatiecentrum zijn bare bibliotheek technisch bibliotheekwerk geen stillelessen maar dialooglessen hoort ook bij de functie en zit dus in de les leesdrempels worden verlaagd door over uren vervat op dit terrein is samenwerking teksten te praten door voordenen mee met de openbare bibliotheek gewent de denken en samendenken de inbreng van ouders die helpen bij het technisch werk elke partij leerling en leerkracht is belang worden door de leerkracht begeleid rijk het hoeft geen betoog dat dit arbeids intensieve lessen zijn het belangrijkste is echter dat de leerkracht de functie zelf wil een onderwijzer es die lezen in het documentatiecentrum wordt voor deze functie kiest zal geïnteresseerd niet gequoteerd en blijft volledig uit de pres zijn in kinder boeken en

zelf graag lezen tatesfeer ale kinderen moeten ervaren dat hij zij zal bovendien een opleiding tot biblio ze wat kunnen en ze moeten vooral durven theekassistent gevolgd hebben continuïteit proberen samen praten en denken schept is ook een noodzaak voor de functie zelf niet alleen een vertrouwelijke band er wor een boekenklimaat is er niet in een klap het den ook wederzijds nieuwe interessegebie groeit en moet in stand gehouden worden den aangeboden als deze functie alleen uit resturen bestaat dan is ze onderhevig aan verschuivingen het lesverloop is ook niet voorspelbaar afhankelijk van de beweging in de school want afhankelijk van de inbreng van de kin bevolking voor de betrokken leerkracht is deren werken met kinderen en boeken het ook allesbehalve prettig om elk jaar de vraagt om een flexibele ingesteldheid zowel noodzaak van de eigen job tegenover colle qua keuze van teksten en genres als qua ga s te moeten verdedigen om al deze inspelen op de actualiteit en de belangstel redenen pleit ik voor de erkenning als vol ling van de kinderen een groot deel van de waardige taak binnen de basisschool voorgestelde werkwijzen zou ook door de klastitularis gebruikt kunnen worden maar de leerkracht schoolmediatheek is zoals zoals ik al zei leesbevordering zal dan zeer gezegd iemand met onderwijservaring ongelijk gebeuren want efficiënt werken aan informatieverwer king en leesbegeleiding berust op deze pij tot hier-toe blijft het fenomeen boekenjuf lers begrip voor de noden en interesses echter een geval van individuele gekte van van kinderen van 6 tot 12 jaar kennis van een handvol onderwijzers in vlaanderen het leerplan enige bekendheid met het om deze functie ingang te laten vinden in bibliotheekwerk aandacht voor de evolutie elke basisschool schets ik het profiel van in de boekenwereld een brede interesse een leerkracht schoolmediatheek en vooral enthousiasme als motor en enthousiasme heb je dat speel je niet deze leerkracht zal best ervaring hebben met het leerprogramma van de hele basis annie beullens school om in te kunnen pikken op wat in de karel van lotharingenstraat 14 klassen gebeurt bovendien is een brede 3000 leuven 25 jaargang nummer 5 mei juni 1996 noot 1 dit artikel is de neerslag van een lezing die annie beullens op de negende conferen tie het schoolvak nederlands heeft gehouden diemen 1995 de tekst is in een licht gewijzigde versie al eerder verschenen in moer 1996 1 een themanummer over taalonderwijs op de basisschool waarin alle lezingen van de hsn stroom basisonderwijs gebundeld zijn nv-dr rr bibliografie beullens a a wuestenberg een keer per twee weken met boeken leesgoed 1989 1 beullens a leren omgaan met informatie en dokumentatie in de drie hoogste klassen van de basisschool bibkrant 1991 4 beullens a boekenjuf me- neer of leerkracht schoolmediatheek voor de basisschool onderwijskrant nr 76 april 1993 beullens a lezen en lezen is meer dan twee de boekenjuf als meer- waarde in c andries red leesbevordering leuven garant 1995 beullens a niveaulezen een keizer zonder kleren basis 11 februari 1995 onder wijskrant nr 86 april 1995 klapper augustus 1995 chambers a de leesomgeving amsterdam queri- do 1995 chambers a vertel eens amsterdam querido 1995 daanen j avonturen met kinderen en boeken bussum de toneelcentrale 1977 freeman smulders a kroniek van een aangekondigd falen leesgoed 1993 2 freeman smulders a leren lezen is ni- et genoeg amsterdam meulenhoff educatief 1990 moedertaalopvoeding in de ba- sisschool leerplan lezen brussel centrale raad voor het katholiek onderwijs crko

1993 pennac d in een adem uit het geheim van het lezen de brink 1993 vlierboom
p boekpromotie in de praktijk en pogingen tot intercultureel onderwijs in p
mooren de verborgen plaats van jeugdliteratuur op school den haag nblc 1991
voorstel eindtermen lager onderwijs brussel dienst voor onderwijsontwikkeling
dvo 1993 voorstel ontwikkelingsdoelen kleuteronderwijs brussel dvo 1993 vos j
allemaal letters over kinderboeken in alle soorten maten en prijzen baarn bekadi-
dact 1992 vos j jeugdliteratuur didactiek en methodiek leiden martinus nijhoff
1988 vos j meer dan feiten gorinchem de ruiters 1989 wuestenberg a literaire com-
petentie als eindterm voor de basisschool onderwijs krant nr 79 december 1993
zeeuwse bibliotheek odysseus de zwerver een bundel ideeën in het kader van lees-
bevordering bestemd voor groep 7 en 8 van de basisschool 1995 mei juni 1996
nummer 5 25 jaargang yix